

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide

Številka: 172-01/14-14 EPA 2034-VI
Ljubljana, 14. 7. 2014

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je, na podlagi 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10 in 6/14) in drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 - ZFDO-F), oblikovala naslednje

M n e n j e

k Letnemu poročilu Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije za leto 2013

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je na 23. seji 9. 7. 2014 obravnavala Letno poročilo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije za leto 2013, ki ga je v obravnavo Državnemu zboru poslala Vlada Republike Slovenije.

Komisija **se je seznanila** s poročilom.

Komisija na podlagi povzetka vsebine letnega poročila, ki ga je podal generalni direktor Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ), ugotavlja, da so se v letu 2013 že pokazali nekateri pozitivni učinki spremembe sistema pokojninskega zavarovanja s konca 2012 (višanje dopolnjene pokojninske dobe zavarovancev ob uveljavljanju starostne pokojnine, zaustavitev trenda padanja višine pokojnin, trend nižanja števila zahtevkov za starostno upokojitve), kar pomeni, da so bili določeni strahovi ob sprejemanju sprememb neupravičeni. Kljub temu nekaj podatkov iz poročila še vedno zbuja skrb (ni še dosežen zeleni dvig povprečne starosti moških ob upokojitvi, znižal se je delež prihodkov iz naslova prispevkov za socialno varnost (za 3 odstotne točke v primerjavi z 2012), zaskrbljujoče je nižanje števila zavarovancev že od 2008 in posledično vztrajno slabšanje razmerja med številom zavarovancev in upokojencev (1,38 v 2013 v primerjavi z 1,46 v 2012), gmotni položaj upokojencev se slabša, ker so se pokojnine v zadnjih letih realno znižale zaradi omejevanja usklajevanja pokojnin z interventnimi zakoni v 2010 in 2011, popolnega onemogočenja usklajevanja v 2012 in zgolj simbolične uskladitve v 2013, itd.).

ZPIZ je v letu 2013 uspešno realiziral določbe 140. člena ZPIZ-2 glede uvedbe informativne osebne evidence, 2015 pa bodo vsem zavarovancem, ki bodo v tem letu dosegli starost 58 let, poslali informativne izračune glede možnosti in pogojev za upokojitve. ZPIZ posebej izpostavlja zaplete s financiranjem obveznega

pokojninskega zavarovanja iz sredstev KAD (v 2013 načrtovan priliv 120 milijonov evrov iz naslova prodaje kapitalskih naložb KAD, ki ga je nato moral kriti državni proračun). Po določbah 28. člena Zakona o slovenskem državnem holdingu (ZSDH) bi namreč moral KAD, poleg vsakoletnega nakazila 50 milijonov evrov najkasneje do 30. 9. 2014 (ta del je ZPIZ v 2013 prejel), hkrati nakazati še 10 % kupnine, ki jo dobi Slovenski državni holding (SDH) iz naslova prodaje svojih kapitalskih naložb, ki so v klasifikaciji opredeljene kot premoženje SDH. Prav tako še vedno ni dorečeno vprašanje ureditve delovanja in financiranja demografskega rezervnega sklada, ki naj bi se na podlagi 427. člena ZPIZ-2 s posebnim zakonom uredilo v roku dveh let po uveljavitvi zakona. V skladu z 8. členom ZPIZ-2 naj bi namreč sklad predstavljal enega od virov financiranja obveznega pokojninskega zavarovanja.

Komisija je bila seznanjena, da je ZPIZ veliko časa in tudi sredstev namenil reševanju težav, povezanih s 143. členom ZUJF. Prvotnemu reševanju številnih pritožb in priprave odgovorov na tožbe zoper odločbe o znižanju pokojnin po omenjenem členu ter realizaciji novele ZUJF-A (s 1. 1. 2013 je bila iz znižanja pokojnin izvzeta določena kategorija uživalcev pokojnin), so namreč sledile še naloge realizacije in izvedbe Zakona o odpravi posledic razveljavitve drugega, tretjega in četrtega odstavka 143. člena Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZOPRZUJF). Slednji je bil sprejet na podlagi odločbe Ustavnega sodišča o razveljavitvi drugega, tretjega in četrtega odstavka 143. ZUJF, njegova realizacija pa je ZPIZ obremenila s precejšnjimi dodatnimi stroški v višini milijona evrov.

Komisija je bila seznanjena tudi s stališčem Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in invalide, ki delo ZPIZ v času od uveljavitve novega Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) ocenjuje kot zelo uspešno, saj so bile vse spremembe v praksi izvedene tekoče in brez večjih težav. Kot pomemben cilj, ki naj bi ga tudi v prihodnje zasledoval sistem pokojninskega zavarovanja, ministrstvo izpostavlja ne zgolj pravice do pokojnine, ampak zlasti zagotovitev dostojnih pokojnin, kljub pozivom EU k zagotavljanju vzdržnosti pokojninskih sistemov.

Komisija meni, da bi se navkljub pred kratkim sprejeti spremembi pokojninskega sistema morali že sedaj aktivno lotiti razprave in iskanja rešitev za obdobje po letu 2020, saj se resne in zrele demokratične družbe (npr. Skandinavske) na tovrstne spremembe pripravljajo tudi več kot 15 let, kar omogoča oblikovanje celovitih sistemskih rešitev (treba je povezati cilje in usmeritve pokojninskega sistema z rešitvami na trgu dela in zagotavljanjem ustreznih pogojev poslovanja v gospodarstvu), ki so dogovorjene med socialnimi partnerji, medgeneracijsko usklajene in niso podvržene pritiskom za sprejem zakonskih rešitev od danes do jutri. Takšen dolgoročen pristop k sprejemanju sprememb na področju pokojnin bi zagotovil večjo stabilnost sistema in s tem večjo stopnjo zaupanja zavarovancev v varnost že zagotovljenih pravic in sam sistem. Posledično se zavarovanci ne bi ob vsaki napovedi sprememb iz strahu takoj burno odzvali in sistem ne bi bil po nepotrebnem obremenjen.

Komisija prav tako meni, da bi se morali v razpravah o morebitnih prihodnjih spremembah sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja vzdržati uporabe besede »reforma«, saj tudi zaradi njene zdaj precej negativne konotacije zavarovanci težje sprejemajo napovedane spremembe oziroma reagirajo panično in hitijo v pokoj.

Komisija poudarja, da se v zvezi s sistemom pokojninskega zavarovanja vse prevečkrat parcialno osredotočamo zgolj na eno demografsko skupino prebivalstva, namesto da bi iskali rešitve, ki bi bile prilagojene različnim generacijam in s tem zagotovili večjo stabilnost sistema (mladi zavarovanci so za vzdržnost sistema ravno tako pomembni kot tisti, starejši od 50 let, ali srednje generacije). Komisija opozarja tudi na slab gmotni položaj številnih upokojencev, zlasti žensk, medtem ko država z varčevalnimi ukrepi samo še dodatno izčrpava starejšo generacijo.

Prav tako bi bilo po mnenju komisije treba najti ustrezne rešitve za določene skupine prebivalstva, ki so s spremembami v letu 2012, na podlagi cilja očistiti pokojninsko blagajno pravic z naravo socialnih transferjev, izpadle iz sistema pokojninskega zavarovanja (npr. prejemniki državnih pokojnin), in za tiste skupine prebivalstva, ki kljub temu, da so dolga leta vplačevali v pokojninsko blagajno (npr. brezposelni starejši od 50 let) in prispevali k razvoju družbe, po veljavnih zakonskih določbah ne morejo doseči pogojev za starostno upokojevanje in so posledično dolga leta odvisni od bodisi socialne podpore bodisi pomoči družine ali sorodstva. Zanje bi bilo treba, tako kot je to pogosto v tujini, poleg splošno veljavnega sistema upokojevanja oblikovati nek alternativen ali vzporeden sistem upokojevanja pod prilagojenimi pogoji, in jim s tem priznati njihov prispevek družbi. Pravilo »vsako delo šteje« naj se torej prenese tudi v sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Komisija poziva k čimprejšnji izvršitvi zakonskih zavez iz 427. člena ZPIZ-2 v zvezi s financiranjem in delovanjem demografskega rezervnega sklada, saj bo ravno slednji lahko predstavljal pomemben blažilec v primeru večjega izpada prihodkov iz naslova prispevkov.

Komisija poziva, da se ob naslednjih spremembah in dopolnitvah zakona temeljito spremeni tudi sistem invalidskega zavarovanja, saj se je z zadnjo spremembo zakona iz leta 2012 poseglo predvsem v sistem pokojninskega zavarovanja, čeprav bi bili tudi posegi v invalidsko zavarovanje nujni. Pogoji za priznanje pravice do invalidske pokojnine se namreč skozi leta vse bolj zaostrejejo, zato je, kot izhaja tudi iz letnega poročila ZPIZ za leto 2013, teh upokojitev iz leta v leto manj (v 2013 1023 oseb manj kot v 2012).

Komisija v zvezi s pravico do delne upokojitve po 40. členu ZPIZ-2 opozarja na težave, ki se v zvezi s slednjo pojavljajo v javnem sektorju. Glede na trenutno aktualne omejitve pri zaposlovanju lahko vsaka delna upokojitev za delodajalce v javnem sektorju pomeni resne kadrovske težave, saj se delno upokojena oseba šteje kot ena zaposlena oseba v celoti, ne glede na to, da je zaposlena za polovični ali skrajšani delovni čas.

Komisija se zaveda, da je rešitev problema zmanjševanja števila zavarovancev in s tem višine prihodkov iz naslova prispevkov v tesni navezavi z reševanjem problematike zaposlovanja mladih, kakovostjo delovnih mest, pogojev poslovanja v gospodarstvu ter učinkovitostjo pridobivanja prihodkov iz naslova davčnih obvez (na nizek priliv iz naslova socialnih prispevkov v veliki meri vplivata še vedno aktualni težavi - siva ekonomija in zaposlovanje na črno), zato meni, da bi bilo pred naslednjimi posegi v pokojninski sistem treba izvesti ukrepe na vseh področjih, ki lahko vplivajo na odpiranje novih delovnih mest in s tem na povečanje števila zavarovancev in vplačil v pokojninsko blagajno, še zlasti na področju gospodarstva.

Na podlagi razprave je komisija sprejela sledeče sklepe:

- 1. Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide se je seznanila z Letnim poročilom Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije za leto 2013.**
- 2. Komisija poziva novo konstituirano Vlado Republike Slovenije in Državni zbor Republike Slovenije, da čim prej začneta razpravo o ukrepih za zagotovitev nadaljnje vzdržnosti pokojninskega sistema ter zagotavljanje pokojnin, ki zagotavljajo človeka dostojno življenje.**
- 3. Komisija poziva novo konstituirano Vlado Republike Slovenije, da čim prej pristopi k že napovedanim temeljitim spremembam sistema invalidskega zavarovanja.**

* * *

Za poročevalca je bil določen predsednik komisije mag. Peter Požun.

Sekretarka komisije
Nuša Zupanec, l. r.

Predsednik komisije
mag. Peter Požun, l. r.